

SCB:

Skatter, inkomster och avgifter – en statistisk översikt 1992

SCB-skriften *Skatter, inkomster och avgifter – en statistisk översikt 1992* som behandlar den offentliga sektorns inkomstsida, har tillkommit på uppdrag av regeringen och är ett resultat av ett samarbete mellan de olika myndigheterna RFV, RRV, RSV, SCB och Finansdepartementet. Syftet med den är att ge en översiktlig och lättillgänglig information om de värdemässigt mest betydelsefulla skatterna och avgifterna. Skriften redovisar även de skattskyldigas inkomstsituation och vad de olika skatterna betyder för skattebetalarnas disponibla inkomst.

Den statistik som redovisas, bygger på uppgifter från inkomståren 1989, 1990 och 1991. Detta innebär att skattereformen 1990/91 berörs, vilket är av intresse från allmän synpunkt, inte minst med tanke på den nu pågående diskussionen om skattereformens eventuella underfinansiering. Någon analys förekommer emellertid inte av denna fråga – skriften är helt och hållet deskriptiv. I det följande redovisar jag dels innehållet i de olika kapitlen, dels förslag till förändringar, som jag personligen tycker skulle kunna vara motiverade.

De olika kapitlens innehåll

Skriften inleds i *kapitel 1* med en översiktlig behandling av de svenska skatternas historia. Denna beskrivning grundar sig på en skrift utgiven av RSV "De svenska skatternas historia" som rekommenderas till läsning. Ingen skatt har varit oprövad! Beskrivningen går tillbaka till vikingatiden och tidig medeltid, då den svenska statsorganisationen växte fram och slutar

strax före den senaste stora reformen, som genomfördes 1990/91. Genom denna reform breddades som vi vet skattebaserna, dvs tidigare skattefria inkomster gjordes skattepliktiga, samtidigt som skattesatserna sänktes.

För den intresserade finns i slutet av kapitlet en beskrivning av skatteadministrationen och hur denna är organiserad. I en bilaga lämnas dessutom en sammanfattning av vilka år olika större reformer har genomförts på skatteområdet.

I *kapitel 2* behandlas skatterna och avgifterna översiktligt och de sätts in i ett samhällsekonomiskt sammanhang inom ramen för nationalräkenskaperna. Vidare visas den betydelse skatterna och avgifterna har för finansieringen av den offentliga sektorn och hur dessa inkomster används. Inkomsterna av skatter och avgifterna sätts också i relation till BNP och det visas hur skattekvoten definierad på detta sätt utvecklats under perioden 1980-1991. Som läsare frågar man sig hur den sk utgiftskvoten har utvecklats under samma tid, dvs de offentliga *utgifterna* i förhållande till BNP. Författarna tycker kanske att detta ligger utanför deras uppdrag, men just på detta ställe hade det varit motiverat att komplettera med en tabell, kanske i en bilaga.

Kapitlet fortsätter med statistik över den genomsnittliga arbetskraftkostnaden för industriarbetare och hur skatte- och avgiftskilarna kan framstå ur arbetsgivar- och arbetstagarperspektiv. Det visas därvid hur en given arbetskraftkostnad fördelar sig på olika lagstadgade och avtalade avgifter ur arbetsgivarsynvinkel samt hur stora arbetsgivaravgifter och olika skatter är sett ur ett arbetstagarperspektiv.

Inledningsvis beskrivs i *kapitel 3* att skatteinkomsterna är helt dominerande och uppgår till cirka 90 procent av statsbudgetens totala inkomster. Skatterna redovisas netto i statsbudgeten. Det innebär bl a att utbetalningar görs från statsbudgetens månatliga inkomster av preli-

minär A-skatt och arbetsgivaravgifter. Utbetalningarna gäller främst kommunal-skattemedel och pengar till AP-fonden. För budgetåret 1990/91 kom 31 procent av statsbudgetens inkomster från mervärdes-skatten, som var den största enskilda inkomstkällan.

Kapitel 4 framstår för min del som en något främmande fågel i boken eftersom det uteslutande handlar om exekutionsväsendets historia fram till våra dagar samt en allmän beskrivning av kronofogdemyndighetens verksamhet. Det är i och för sig intressant att få reda på att huvuddelen av gäldenärerna för restförda skatter har små skulder, men det faller trots allt utanför den övriga diskussionen i boken. Därför vore det kanske bättre att förpassa detta avsnitt till slutet av boken, antingen som kapitlet före avslutningen eller som ett appendix.

Beskattningen av fysiska personer utgör huvudingrediensen i *kapitel 5*. Det inleds med formerna för deklaration, taxering och uppbörd. Till en del berörs även förändringar över tiden beträffande skatteskalor m m. Utvecklingen under 1980-talet för tex olika inkomstslag belyses. Även regional och kommunal beskattning berörs. Vidare presenteras i ett antal tabeller taxeringsstatistik främst för inkomståret 1990 med detaljerad redovisning efter sammanräknad inkomst i inkomstklasser och de sex inkomstslagen samt olika avdragstyper. Kapitlet avslutas med en redogörelse för skatteuttaget på egendom och förmögenhet.

Kapitel 6 inleds med en kortfattad beskrivning av socialavgiftsbegreppet, avgifternas storlek samt vad respektive socialavgift används till. I en tabell redovisas de lagstadgade avgifterna med en uppdelning på socialavgifter och löneberoende indirekta skatter. De egentliga socialavgifterna används i huvudsak till att finansiera socialförsäkringsutgifterna. I en annan tabell belyses ekonomin för de olika socialförsäkringarna år 1990. ATP-systemets ekonomi under de senaste åren be-

skrivs i ett särskilt avsnitt. Kapitlet avslutas med en kort redogörelse för socialförsäkringens administration.

I *kapitel 7* behandlas inkomstfördelningen för olika år mellan år 1980 och 1990. Frågan är om inte detta kapitel skulle kommit långt tidigare. Det skulle då ha kunnat tjäna som en bakgrund till diskussionen om olika skattebasers storlek i såväl *kapitel 3* som *5*. Tonvikten läggs vid en redovisning av arbetsinkomstens utveckling för heltids- och deltidsanställda och disponibla inkomster. Utvecklingen beskrivs för olika familjetyper, där skillnad görs mellan hushåll med barn och hushåll utan barn. Underliggande statistik utgörs av SCBs inkomstfördelningsundersökningar. Det hade varit av visst intresse att göra en något mer detaljerad redovisning med avseende på antalet barn i ett hushåll. Min gissning är att författarna redan har övervägt detta men av något skäl bestämt sig för att låta bli, kanske beroende på att redovisningen i flera fall sker per konsumtionsenhet i hushållet.

Inledningsvis ges en historisk bakgrund varpå inkomststrukturen och sambanden mellan olika begrepp utreds. Därefter följer en redovisning av skillnaderna mellan heltidsarbetande män och kvinnor vilket visar att det finns markanta skillnader i inkomstnivå. Dessa skillnader blir mindre accentuerade då studie sker av deltidsarbetande. Jämförs inkomster för olika kategorier med uppdelning efter socioekonomisk tillhörighet (utbildning, yrke och anställningsförhållande) framträder vissa skillnader till fördel för speciellt manliga högre tjänstemän. Svagheten med sådana här jämförelser är naturligtvis att de inte tar hänsyn till livsinkomsten, men nuvarande statistiska material medger sannolikt inte någon sådan redovisning. Jämförelsen avseende familjetyper visar att sammanboende haft en något gynnsammare utveckling än ensamstående mellan år 1980 och 1990.

Den omfördelning som sker via skatte- och transfereringssystem berörs och kom-

menteras också. Kapitlet avslutas med en kort sammanfattning av pensionärernas inkomstutveckling under 1980-talet.

Kapitel 8 beskriver skatter på varor och tjänster som tex mervärdeskatt och punktskatter. Inkomsterna från dessa skatter uppgick budgetåret 1990/91 till 47 procent av statsbudgetens totala inkomster. Förutom en kort redogörelse över skattesatser och utfall för budgetåret 1990/91 innehåller kapitlet utfallet för budgetåren 1980/81 och 1985/86.

Det näst sista kapitlet, *kapitel 9*, behandlar internationella förhållanden. Det inleds med en beskrivning av inkomst- och förmögenhetsskatterna i de nordiska länderna. Totalsummor, genomsnittsvärden och antal skattebetalare presenteras för år 1989. Tabellen är uttryckt i nationella myntenheter vilket gör det tämligen svårt att jämföra länderna utan egna omräkningar.

Den nordiska statistiken följs upp med en internationell del där tabelldata sammanställts för vissa OECD-länder. Skattebördan i länderna jämförs genom att studera det relativa skattetrycket. De samlade skatternas och avgifternas fördelning på olika typer och i förhållande till varandra belyses i två tabeller. Kapitlet avslutas med en redovisning av den disponibla inkomsten för ensamstående och familjer med två barn för åren 1987–1990.

Avslutning

Målsättningen med boken har varit att ge en samlad bild över den offentliga sektorns finansieringssida. Det är ingen tvekan om att man lyckats med denna ambition. Boken kan därför användas som uppslagsverk i samband med utbildnings- och kursverksamhet av olika slag eller av den som är allmänt intresserad av detta område. Eftersom författarna snarare velat satsa på bredden än på djupet, finns det ett visst behov av att fördjupa informationen i vissa fall. Detta har man för-

sökt fylla genom att lämna referenser till ytterligare statistiska publikationer i en särskild bilaga. Boken är emellertid endast deskriptiv och innehåller få försök till förklaringar av de observerade siffrorna.

Skulle man föreslå någon förbättring gäller det i första hand bokens struktur. Sannolikt hade det varit bättre att avsnittet om inkomstfördelningen kom före redogörelserna om skatteuttaget och att flytta beskrivningen av exekutionsväsendet till slutet av boken. Detta hade även varit önskvärt om något spridningsmått angivits i samband med inkomstfördelningsredovisningen och som tidigare nämnts, eventuell en redovisning baserad på antalet barn i hushållen då det gäller inkomstfördelningen. Det hade även varit intressant att se hur förmögenheterna är relaterade till ålder.

*Fil dr ERIK NORRMAN
Nationalekonomiska institutionen
Ekonomihögskolan
vid Lunds universitet*